

POMIARA (58) sb

pomiara *f* (28), **pomiar** *m* (25), pomiara *a.* pomiar (5); pomiara *ZapWar* (9); pomiar *Diar, LubPs, Leop* (5), *BibRadz* (3), *BudBib, KochPs, KochFr, BielRozm, Phil*; pomiara : pomiar *RejZwierz* (1:1), *RejZwierz* (13:4), *SarnStat* (5:5). [Za postaci wątpliwe uznano przypadki: A i L pl z tekstów, w których nie ma zaświadczonej pewnej odmianki lub występują obie pewne odmianki oraz L sg bez wyznacznika rodzajowego. Wyżej wymienione formy z tekstu, gdzie występuje jedna odmianka pewna, zostały do niej zaliczone.]

o jasne; w pomiar w N i A sg a pochylone, w pozostałych przypadkach jasne; w pomiara oba a jasne.

sg N pomiara (3), pomiâr (4). ◇ G pomiary (10), pomiaru (9). ◇ [D pomi(e)rze.] ◇ A pomiare (7), pomiâr (2). ◇ I pomiara (4), pomiar(e)m (4). ◇ L pomi(e)rze (3), pomiarze (2); -(e)rze *RejZwierz*; -arze *SarnStat*; -(e)rze : -arze *ZapWar* (2:1). ◇ pl [N pomiary.] ◇ G pomiarów (6); -ów (2), -(o)w (4). ◇ A pomiary (2). ◇ L pomiarach (2) *Murm, RejZwierz*, [pomiarz(e)ch *BibRadz*]; -ach (1) *Murm*, -ach (1) *RejZwierz*.

Sł stp: pomiara, pomiera, Cn: pomiar w innym znaczeniu, *Linde XVI(XVIII) – XVIII w.*

1. Mierzenie, rozmierzanie; *mensura Vulg* (33) : Iakom ya thą czasthka okthoram przypomyerze vczynyl wspor zasadem trzy zagony dla vvyasdu zadzyerszal za prawem vyelmoszynskyem *ZapWar* 1525 nr 2303; Iako my othem dobrze wyemy po pomyerze nyedawno vczynyoney nyepooral iemv wsithkiey czasthky rol volmy y plwgy [!] *ZapWar* 1545 nr 2627, 1551 nr 2684 [3 r.], 1553 nr 2685 [3 r.]; (*nagł*) Ná mierniká. (–) Kiedyście fię tych pomiarów ták dobrze vczili/ Ze wiécie ilé kroć koło obróci fię w mili: Zgádnićielz mi/ wiele rázów/ niż ieden raz minie. Mágdáléná pod namiotem żywym dużá kinie. *KochFr* 25; *Phil* P4; Przydáia więc dla cautele z práwá Woźnégo álbo Komorniká, álbo y Deputatá Szláchćicá: do ípráwiedliwości, Do Viziiéy, do pomiarów *SarnStat* 1276, 644, 677, 1164, 1165, 1266; [Ale półwłóczka nie dostawa do tej summy wyżej, dla czego pomiar musi być w tej wsi. *LustrMaz* II 122; *LustrPom* 81].

pomiara czego (3): *SarnStat* 1164, 1165, 1177; [Dla czego Filip woyskim będąc źle czynił/ gdy 34 práwo około pomiary źiemie ftánowił *CiceroKosz* 133, 133].

pomiara między kim (i kim) (4): nigdy między sobą pomiary y porównania części ich bronić fądownie niemogą *SarnStat* 1164; A Tákowé kauzy o pomiary y o porównanie imienia między bráćią y vczefnikámi iedného dziedzictwá/ [...] máia bydz fądzone *SarnStat* 1165, 1165, 1177.

pomiara w czym (1): Panie Miernikv, vozny i slachto, tvcz my dossicz czyniácz vgodzie prziiaczielskiey pomiare we wssythkim dostatecznye pvsczili *ZapWar* 1551 nr 2684. Cf [Zwrot].

W połączeniu szeregowym (1): ACtię y kauzy o Rozdział ábo pomiare/ ábo o porównanie dóbr miedzy bráćią y vczefnikámi iednogóz imienia/ [...] máia bydz fądzone *SarnStat* 1177.

[Zwrot: »[w czym] pomiar uczynić« = *dokonać podziału*: Bo jeśli i w tym Pan Bóg pomiar uczynił, że jednym mało albo nic, a drugim wiele dał, pewnie że to czyni dla chwały swej na obie stronie *TraktKom* 329.]

Wyrażenia: »pręt pomiaru« = *przyrząd mierniczy; calamus mensurae Vulg* (5): A mierzył przeciwko wiáthrowi od wchodu flońcá prętem pomiáru: piéc fét prętow/ w pręcie pomiáru w koło. *Leop Ez* 42/16, *Ez* 42/17, 18, 19.

[»pomiaru w rowny dział«: Szkodliwa to była powieść y bárzo gárdłem pachnęła/ bo fię ściągála ku pomierze w rowny dział włzech w obec máiętności *CiceroKosz* 133.]

Szeregi: »pomiaru i porównanie« (3): iefliby fię łroná jedná drugiéy od pomiáry odpifála/ tám iuż pomiára y porównánié między nimi mieyfca nie ma/ y bydź niemoże. *SarnStat* 1165, 1164, 1165. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»rozdział i pomiaru« (1): (*nagł*) O rozdziale y pomiárze. (-) *SarnStat* 1177. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

Przen [z *kim = kto jest mierzony tj. oceniany*] (1) : A y oni żydkowie teraz fię pokryli/ Gdy ie lepiej karano/ łzáfran mi nošili. Przyłzli s Pomoránczami/ á drudzy s Száfranem/ Będzye pomiar v czártá/ łnadź y z náłzym pánem. *RejZwierz* 100.

a. Efekt mierzenia (5) :

α. Obowiązek płatniczy, podatek (3) : A łá iuż łyłzę drudzy niewiem iákicy wiáry/ Coby rádci wpráwili nas w iákies pomiáry. [...] Potym cie tym pomiárem ták vkolęduiá/ Co małz dáć ná káždy rok/ pewnieć ółzácuia. *RejZwierz* 250v-251, 251.

[*pomiar dla czego*: Pomiar dla obrony warowniejszej aby był zgodnie namówiony [...] i w egzekucyjá nieodwłocznie przywiedziony *AktaSejmikPozn 1597/200.*]

β. Udział, przydział (2) :

Zwrot: »pomiaru, [pomiaru] przypaść« (1): Pomyárem na mye przypádły [*Funes ceciderunt mihi Vulg Ps 15/6*] wdzyęczne oliádłóści / A yuż mi przyłzły w dzyedzictwo k mey więtlłfey rádości *LubPs D3*; [*Leop Ps 15/6 (Linde)*].

Wyrażenie: »pomiar dziedziczny« (1): Pan nałz [...] co Izákowi Przysięgá łwą vtwiérdził/ co Iákobowi Miáłto ftátutu podał/ w czym ná czás wieczny Izráhelá vpewnił/ w łowie łtateczny: Obiecuiąc zá czálem kray dziwnie śliczny Chánáneyfki podác im w pomiar dziedziczny [*funiculum haereditatis Vulg Ps 104/11*]. *KochPs* 157.

2. Wymiar, wielkość; mensura PolAnt (4) : LAN POLSKI, ták rozumiém, że iest ieden pomiar co y Fráncułkiégo. *SarnStat* 283.

Wyrażenie przyimkowe: »wedle pomiaru« = *secundum mensuram PolAnt* (3):

~ *Zwrot*: »rozmierzyć wedle pomiaru« [*w tym: czyjego* (1)] (3): Potym mię wwiodł ku branie pułnocney/ y mierzył iá wedle w przod námienionych pomiárow [*et mensus est secundum mensuras istas*]. *BibRadz Ez 40/35, Ez 40/28, 32.* ~

[*Przen*:

Wyrażenie przyimkowe: »bez pomiary«: Temu iest dana iednemv Iako finowi Bozemv Mocz na niebie i naziemi Besz pomari bes odmiani *WierzNauka* 35v.]

3. Miara, stosowanie odpowiednich jednostek miary; mensura Murm, PolAnt (2) : *Murm* 194; Niepilnie IchM sprawują sądy swe, co W[K]M to sam znać raczysz, bo prze to samo wiele kazu ku sądowi WKM przychodzi. Nie pilnują ustaw, pomiarow, skąd jaki ucisk Rzeczpospolita cierpi, wszyscy to dobrze czujemy. *Diar* 71; [*Przy ładzie/ przy pomiárzech/ przy wagách/ y przy miárách/ niespráwiedliwie obchodźć fię nie będziećie. BibRadz Lev 19/35 (Linde)*].

[Przen [czego]: A tego oboygá y zwirzchności poľufzeńfthwá y miłości bliźniego/ ieft pomiar ten/ kthorym Piotr święty zámyka. Bogá fie boycie. *GilPos* 94.]

4. [Jednostka miary: duo gomor/ dva pomyari dva koľzyky *TomZbrudzBrul Ex* 16/22.]

5. *Przyrząd służący do mierzenia; przen; mensura Vulg* (2) :

Zwrot: »pomiarom rozmierzyć« (1): A pomiárem rozmierzył czáfy [Et mensura mensuravit tempora Vulg] rozliczył wieki ktore fie nie zátrząfná áni wzrúfzâ/ álz fie wypelni oná miárâ. *BudBib* 4.Esdr 4/36[37].

»jako pomiarem ugodzić« (1): Zá dobrym rozeznánim ma wýzýftko pochodzić/ Kto chce iáko pomiárem w káżdâ rzecż vgodzić. *BielRozm* 9.

6. *Umiar, rozsądek, brak przesady* (17) : A ftáray fie o tho/ [...] ábyś vpřtrzył nadobnie vmyřł ftáteczny twoy cnotâ/ náukâ pomiáru/ á nadobnym ná wźem pořtánowaniem twoim. *RejZwierc* 24, 26v.

pomiara w czym (6): A ták chcefzli řlawnym/ zacnym/ á záwždy powáżnym być y Pánu Bogu fie řwemu podobác/ vważayże ná wźem w káżdey rzecży řłufznâ pomiáre ozdobionâ poćciwâ rořtropnořciâ. *RejZwierc* 148v; rozważayże pomiáre řwâ w káżdey řpráwie řwey *RejZwierc* 149v, 15, 35v, 54, 122.

pomiara czyja [w tym: pron poss (2), G sb (1)] (2): iefli řobie y im [młodym ludziom] teź nie rozważyřł trzeźwořci/ czuynořci/ dziwnych řpraw/ cznoth/ pomiáry/ y inych przypadkow onych ludzi zacnych [filozofów] tymi cnotâmi ozdobionych/ wřzytko to iedno iákobyř groch miothâł ná řciánę *RejZwierc* 14v, 35v, 149v.

W poľczeniach szeregowych (4): Abowiem to iáwnie widzimy/ niechay będzie kto ozdobion napiękniefzâ vrodâ/ nawymyřlniefzemi křtaľty y vbiorzy/ niechay teź będzie ozdobion y ftátecznořciâ/ y pomiárá/ y powagâ wřpaniâ/ á iefli prawdy nie będzie/ [...] tedy to przedřię řmieřzny pan będzie. *RejZwierc* 82v [idem [WerReguľa]]; przyřypuy mu [ciaľu swemu] obrokw co nawięcey cnoty á bogoboynořci á poćciwey pomiáry. *RejZwierc* 130, 14v, 112v; [WerReguľa 117 (Linde)].

W przeciwwstawieniu: »opilřtwo, obźarřtwo ... pomiara« (1): Tâm zářię rżádzi gniew/ á tu pokorâ: thâm pychâ/ á tu nadobna á poćciwa vķłádnôřć: thâm opilřtwo/ obźarřtwo/ á tu we wźem pomiárá *RejZwierc* 122.

Przysłowie: Wřzâkoź iednák po miáry [!]/ trzebâ do wřzytkiego/ Bo więć zowâ wřzetecznym/ náźbyť ciekáwego. *RejZwierc* 71v; w káżdey rzecży dobrze ieft rořtropnego pomiáru vřywâć. *RejZwierc* 15, 54.

Zwrot: »z pomiary wykroczyć« (1): Bo czokolwiek s řłufzney pomiáry wykroczy/ tho iuź wřzytko grzech á ohydâ być muři. *RejZwierc* 58v.

Szereg: »pomiara i powinnořć« (1): Vczźe fie ná wźem nadobney pomiáry y powinnořci řwoiey/ ták w řyciu řwoim iáko y w inych poľtěpkoch twoich. *RejZwierc* 35v.

Wyraźenia przyimkowe: »z pomiárâ« (2):

~ *W przeciwwstawieniu* (1): »z pomiárâ ... z wyciágnionym stanem« (1): máloć ciáľo o tym myřli [...] iefli z málowáney áľbo s prořtey Myřlimickiey fie řklenice nápiľo/ bo mu dořyc ná tym iź fie

nąpiło. Bo áćczyby y to nic nie wádziło/ kiedyby fie to z nadobną pomiárą á nie z wyciągnionym ítanem wśzytko czyniło y ípráwowało. *RejZwierc* 105v.

Zwrot: »z pomiárą używać« (1): [*Ten, kto*] Terazeyízych [*rzeczy*] z boiáźnią Bożą á s poćciwą náwřzem pomiárą zówźdi á z wefołą myflą wżywą/ íumnienie przezroczyfte wřtáwicznie w łobie czuie y rozumie/ przyiáźni poćciwey á łobie rowney wżywa. *RejZwierc* 138v. ~

»w pomierze« (1):

~ *Zwrot:* »w pomierze sprawować« (1): Ale to iest ćichy/ który w ćichości/ w íkromności/ á w nadobney pomierze wśzytki rzeczy íwe ípráwuie/ y ludziom y Rzeczypośpolithey íłuży. *RejZwierc* 139v. ~

Synonimy: **1.** *mierzenie, pomierzenie, rozmierzenie; a.β. dział; 6. rozsądek, umiarkowanie.*

Cf POMIAREK

MN